

Terhesség alatt kerülendő gyógynövények

Varga Erzsébet, Fekete Ágota

Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem, Gyógyszerészeti Kar, Farmakognózia és Fitoterápia Tanszék,

Plante medicinale contraindicate în timpul sarcinii și alăptării

Nu sunt îndoiești asupra eficacității plantelor medicinale. Foarte multe plante medicinale sunt folosite chiar și de femeile însărcinate sau lăuze. În această lucrare sunt înșirate acele plante medicinale care sunt contraindicate pe timpul sarcinii sau alăptării. Lista, din păcate este destul de lungă, situația plantelor este similară cu medicamentele. Sunt unele plante medicinale care cresc fluxul sanguin la nivelul abdomenului inferior, pot cauza avort spontan, sunt abortive, sau pot cauza naștere prematură sau despre care se știe că nu se utilizează pe perioada sarcinii. Plantele medicinale cu efecte puternice sau cu acțiune necunoscută nu se utilizează pe perioada sarcinii. Există substanțe active din plantele medicinale care se excretă în laptele matern sau în organismul fătului. Pe timpul sarcinii trebuie urmăritți toți factorii pozitivi sau care pot deveni nocivi.

Cuvinte cheie: sarcină, lactație, plante medicinale

Medicinal herbs contraindicated during pregnancy and lactation

Today, there are no doubts about the efficacy of available herbs. Many herbs are used even by women who are pregnant or nursing. In this paper we present a list of herbs contraindicated during pregnancy and lactation. The list, unfortunately, is quite long; the situation is similar to medicines. There are plants that increase blood flow to the lower abdomen and can cause spontaneous abortion or premature birth, which can cause damage to the fetus. There are also other plants, which are not recommended during pregnancy. Plants with strong or controversial effects, which can promote menstruation or have purgative effects, should be avoided during pregnancy. There are active ingredients from medicinal plants which are excreted in breast milk or in the baby's body. During pregnancy, all useful or harmful factors should be monitored.

Keywords: pregnancy, nursing, medicinal plants

Orvostudományi Értesítő, 2011, 84 (2): 104-106

www.orvtudert.ro

Ma már kétség sem fér a gyógynövények hatásosságához és mivel könnyen hozzáférhetőek, egyre többen használják őket. Az utóbbi időben nagyon elterjedt a gyógynövények, és a gyógynövényekből készült teák használata terápiás céllal, még a terhesek körében is. Ebben a dolgozatban elsősorban a terhes és szoptató nő számára kifejezetten kerülendő növényekről lesz szó. A lista sajnos meglehetősen hosszú, a gyógynövényekkel terhesség alatt hasonló a helyzet, mint a gyógyszerekkel. Vannak olyanok, amelyek fokozzák az alhas vérellátását, vetélést okozhatnak, abortív hatásúak, koraszülést okozhatnak, károsíthatják a magzatot, vagy amelyekről csak gyanítani lehet, hogy nem babavárás idejére valók. Az erős vagy vitatott hatású növények, a menstruációt elősegítő illetve szabályozó gyógynövények és az erősebb hajtószerek mindenképpen kerülendők. Így léteznek növényi hatóanyagok, amelyek kiválasztódnak és bekerülnek az anyatejbe, így a baba szervezetébe. Terhesség alatt fokozottabban kell figyelni a magzat és az anya egészségére, minden olyan tényezőre amely hasznosan vagy károsan hat.

Vizsgálati módszer

A szakirodalomban előforduló cikkek kapcsán kezdtük tanulmányozni a hazai gyógyszerpiacon előforduló

Varga Erzsébet

Marosvásárhely - Târgu Mureș
str. Gh. Marinescu 38
e-mail: verzsebet@yahoo.com

gyógyszerek és táplálékkiegészítők betegtájékoztatóit. A munkánknak így felletározó jellege volt, követve ezen készítmények betegtájékoztatóit, hogy valamilyen utalást, mellékhatást, figyelmeztetést tartalmaznak-e.

Megbeszélés

A következőkben a gyógynövényeket a szerint próbáljuk felsorolni, amilyen elkészítési formában lehet őket fellelni a kereskedelemben.

Gyógynövények extraktumairól talált információk:

Angelicae radix – kivonatok egyes komponensei stimuláló hatásúak, míg mások relaxáló hatásúak a méhre [16]. **Boldo folium** - száraz alk. kivonat terhes patkányok magzatainál anatómiai elváltozásokat mutatott és néhány esetben vetélést is előidézett (800 mg/kg-nál észlelték) [12]. **Bursae pastoris herba** - kivonatok oxitocin szerű hatást mutatnak, a méh működését fokozzák, méhkontrakciókat okoznak in vitro a polipeptideknek köszönhetően [9].

Curcuma rhizoma - vizes és alkoholos kivonatok p.o. alkalmazása után a nőtény patkányok terméketlenné váltak [10]. **Foenugraeci semen** - a vizes és alkoholos kivonatok tengerimalacokon méhösszehúzódnást okoztak a terhesség utolsó harmadában [10].

Ginkgo folium - kivonatoknak lehet emenagóg és hormonális hatása [10]. **Hibisci flos** – benzolos kivonatok terméketlenséget okoznak, dóziszfüggő, az ösztrogén progeszteron egyensúlyt befolyásolja [7]. **Hyperici herba** – a kivonatok növelik a méh tónusát [10]. Organogenezis vizsgálata során

kiderült hogy teratogén az embrióra. 100 mg/kg kivonat 24 héten keresztül adagolva nem okozott elváltozásokat az újszülöttekben. **Juniperi fructus** – kivonatok (50% EtOH) természetlenséget okoznak. 300-500 mg 7 napig adagolva abortuszt válthat ki és gátolhatja a beágyazódást [10]. **Kava-kava** - méh tónusa csökkenhet a terhesség alatt, átjuthat az anyatejbe [10]. **Rosmarini folium** - kivonatok meggátolták a magzat beágyazódását anélkül, hogy befolyásolták volna az embrió normális fejlődését [8]. **Rubi idaeae folium** – a kivonat stimulálja a méhet, meghosszabbítja a gesztációs időt [10]. Terhesség utolsó két hónapjában használva, felkészíti a méhet a szülésre és meggyorsítja születést.

Csak drogként használt gyógynövényekről:

Alli sativi bulbos - egyes kutatók a fokhagymának abortuszt okozó hatását írták le in vitro, növelve a méh kontrakcióját míg az alkoholos kivonatoknak nincs ilyen hatása. Átjut az anyatejbe és a csecsemőnél kólikát vált ki [10]. **Anisi fructus** – évtizedek óta használt fitoösztrogén, serkenti a tej szekrécióját, menstruációt beindítja, ösztönzi a szülést (3 g fölötti dóziszról nincs adat). Az anetol toxicitást mutat csecsemőknél, mutagén lehet [11]. **Bardanae radix** – méhstimuláló, nem adható terheseleknek, szoptatós anyáknak [19]. **Basilici herba** - herbának nincs hatása a méhtestre, azonban fokozza a menstruációt [18]. **Calendulae flos** - (flos) abortív és emenagóg hatású (1 és 2 mg szárított sz.a.) [10]. **Carthamni folium** - i.p.alkalmazva a vizes kivonat (4,0 g/kg) egereknél mutagén hatású [3]. **Cnici herba** - dismenorrhoeát okozhat, abortív és emenagóg hatású [6]. **Crataegi folium** - egy tanulmány azt állítja, hogy hatással lehet a méh aktivitására és nem biztonságos a terhesség ideje alatt [10].

Gentianae radix – emenagóg hatású [10], és a metanolos kivonatok csak baktériumokra nézve mutagének. **Hippocastani semen** - készítmények 300 mg dózisban naponta 2x2 héten keresztül terheseleknél (ödémás láb) nem voltak mellékhatások [10]. Elégtelen adat hiányában terhesség és szoptatás ideje alatt nem adható **Liquiritiae radix** – nem teratogén, nem mutagén, de beindítja a szülést [10]. **Melissae folium** – emenagóg hatású, hormonális változásokat okoz, ugyanakkor gonadotrop ellenes hatást mutat patkányokon [10]. **Menthae piperitae folium** – emenagóg [10]. **Myristicae semen** - toxikus dózisa abortuszt okoz [1]. **Stimuláló hashajtók (antraglikozidok)**: alhasi vérbőséget okoznak, a magzat fokozott mekoniumürítést mutat. Frangulin, krizofanol, fiszcion komponensek in vitro genotoxikusak, míg az aloemodin mutagén hatású. A következőket sorolhatjuk ide: **Sennae folium et fructus**, **Frangulae cortex**, **Rhei rhizoma**, **Aloë** [17]. **Tanacetii flos** – uterotónikus, emenagóg hatású [10]. **Urticae folium** – méhstimuláló, emenagóg hatásúak, ugyanakkor ösztrogén hatással is rendelkeznek [10].

Hatóanyagokról írták le:

Absinthi herba – az illóolaj tujon frakciója stimulálja a méh működését. Artemiszinin nagy koncentrációban a magzat halálát okozza és kis koncentrációk esetén veleszületett malformációk jelenhetnek meg [10]. **Berberidis cortex** – berberin hatása kevéssé tanulmányozott embernél, de mégis azt feltételezik hogy méh kontrakciókat és abortuszt válthat ki és természetlenséget idézhet elő. A palmatin, a berbamin és a kolumbamin méhstimulálók [10]. **Carica papaya** – a latex extraktumok (papain) uterotónikusak (leginkább az α -adrenerg receptorokra) [4]. **Caryophylli flos** – eugenol csökkenti a teratogén hatásokat, de nincs elég adat a biztonságosságáról [2]. **Chamomillae flos** - emenagóg hatású lehet, koraszülést eredményezhet (humán kísérletek). Terhesség első szakaszában teratogén hatást írtak le, amit a biszabololnak nyilvánítottak, de a későbbiekben kiderült, hogy ennek a komponensnek nincs ilyen hatása [5]. **Coffeae semen** - nagy adagok abortuszt okozhatnak, erősítik a terhességgel járó mellékhatásokat. Átjut az anyatejbe (8 csésze kávé) [10]. **Equiseti herba** - ekvizetinnek lehet enyhén klasztrogén hatása. Óvatosságot igényel terhesség alatt [17]. **Eucalypti folium** – eukaliptol a foetusban fokozza a máj mikroszomiális enzimeinek működését, anélkül hogy hatást gyakorolna az újszülöttre (100 mg/kg 8 hétig a terhesség 5-15 napos szakaszában) [17]. **Ginseng radix** - organogenezis után teratogén hatásokat mutattak a patkány embrióknál (ginzenozidok Rb1 50 μ g/ml). Szoptatás alatt teheneleknél nem találtak mellékhatásokat, ugyanakkor megnőtt a leukociták aktivitása. Kereskedelembe található ginzenozidok teratogének in vivo állatkísérleteken [10]. **Leonori herba** – izolált leonurin hatással van a méhre, méhösszehúzódást vált ki. Sztahidrin serkenti az oxitocin felszabadulását [14]. **Lini semen** - tartalmaznak fitoösztrogén prekurzorokat, és lignánokat, nincs negatív hatása a terhesség alatt, de elővigyázatosságot igényel [10]. **Medicago sativae herba** - ösztrogén aktivitást mutat a fitoösztrogéneknek köszönhetően (genisztein, daidzein, sztahidrin) [10]. **Passiflora herba** – az alkaloidok (harman < harmin) megnövelték a sejtek és a DNS pusztulását, innen következtettek a genotoxikus és mutagén hatásra [10]. **Petroselini fructus et radix** – Abortuszt okozó hatása már Hippokratész óta ismert. Apiolnak tulajdonítják az abortív hatást [10]. **Salicis cortex** – a szalicilátok befolyásolhatják a terhességet, és átjutnak az anyatejbe [19]. **Trifolii folium** - ösztrogén hatású, termékenységi zavarokat idéz elő. Abortuszt okoz, izoflavonoidok átjutnak a placentán [10]. **Ulmariae flos** – in vitro uterotónikus hatású [18]. **Uvae ursi folium** - hidrokinnonnak oxitocin szerű hatása van [10]. **Valerianae radix et rhizoma** – valepotriátok in vitro mutagén és

citotoxikus hatást mutattak [10]. **Visci albi stipites** – a viszkorezin stimulálja a méhkontrakciókat [10].

Készítmények összetételében forgalmazott növényi részek:

Agni casti fructus - kevés in vitro tanulmány írta le emenagóg és abortív hatását [10], egyes klinikusok a terhesség megtartására alkalmazzák de csak az első szakaszában, mivel csökkenti a prolaktin szekréciót. **Cimicifugae rhizoma** - a terhesség első szakaszában emenagóg lehet. A készítményeket ajánlják a bábák az AEÁ-ban a terhesség harmadik szakaszában hogy előkészítsék és könnyebbé tegyék a szülést [10]. **Echinaceae purpureae herba** - terhesség alatt egereknél csökkent életképességű magzatokat eredményezett [10]. **Silybi marianae fructus** - méhstimuláló, emenagóg. Szilimarin 400 mg/nap 60 napon át nem okozott mellékhatásokat terhes nőknél (diagnózis: májéltelenség) [10]. **Zingiberis rhizoma** – hiperemesis gravidarum kezelésére, ugyanakkor 100, 333 és 1000 mg/kg gyömbérpor nem bizonyult teratogén hatásúnak [10].

Illóolajok hatásairól:

Apii aetheroleum – méhösszehúzódot, méhvérvést okoz [20]. **Calami aetheroleum** - β -azaron hepatotoxicitást mutat állatkísérletekben. Egyes tanulmányok azt mutatták, hogy abortív és emenagóg hatással is rendelkeznek [17]. **Carvi aetheroleum** - Carvi fructus vizes és alkoholos kivonata 30 nap után terméketlenséget eredményezhet [15]. Illóolaja állatkísérletekben in vitro gátolta vagy nem befolyásolta a méh összehúzódot. **Foeniculi aetheroleum** – illóolaja csökkenti a méhösszehúzódot, ugyanakkor toxikus lehet a magzat sejtjeire nézve, de nem teratogén [10]. **Menthae pulegii aetheroleum** - 14 g fölötti mennyiség abortuszt okozott rövid időn belül [10]. **Origani aetheroleum** - illóolaja serkenti a menstruációt [18]. **Salviae aetheroleum** - a népgyógyászatban a szoptatás, a tejtermelés megállítására használják, gátolja a tej szekréciót [17].

Zsíros olajokat alkalmazva:

Oenotherae oleum - az olaj nem teratogén, ugyanakkor beindítja a szülést. A gamma linolénsav viszont teratogén hatást mutatott [10]. **Ricini oleum** – ricinusolaj reflexesen stimulálja a méhet, serkenti a prosztaglandin szintézist, fokozza a méh aktivitását [13].

Következtetés

Az ismertebb növények közül 65 gyógynövényről tudunk adatokat gyűjteni, amelyeknek mellékhatásaik, nem kívánt hatásai a terhesség és szoptatás ideje alatt ismertek, ellenjavaltak vagy éppen korlátozott ideig használhatóak. Így elmondható, hogy ezen időszak alatt is különös gondot és figyelmet kell fordítani gyógynövények hasz-

nálatára, előzetes orvosi beleegyezéssel vagy csak orvosi megfigyelés alatt alkalmazhatók.

Irodalom

1. Adjene J.O., Nwose E.U.- Histological effects of long term consumption of nutmeg on the medial geniculate body of adult Wistar rats, North Am J Med Sci 2010;2:134-137.
2. Amini A.- The role of eugenol in the reduction of teratogenic effects of retinoic acid on skeletal morphology of mice embryo, Yakhtek Medical Journal, 2003, 4, 16:195-200.
3. Bahmanpour S., Javidnia K.- The effect of the use of Carthamus tinctorius on ocular abnormalities in mouse embryos, Journal of Zanjan University of Medical Sciences and Health Services, 2004; 11, 45:27-30.
4. Cherian Th.-Effect of papaya latex extract on gravid and non-gravid rat uterine preparations in vitro, J Ethnopharmacol. 2000, 70, 3:205-212.
5. Habersang S., Leuschner F., Isaac O. - Pharmacological studies with compounds of chamomile. IV. Studies on toxicity of (-)-alpha-bisabolol, Planta Medica 1979;37:115-123.
6. Kemper K. J. - Blessed Thistle, Longwood Herbal Task Force, 1999, 24.
7. Kholkute S.D., Udupa K.N. - Effects of Hibiscus rosa sinensis on pregnancy of rats, Journal of Ethnopharmacology, 1990, 28, 3, 337-347.
8. Lemonica I.P, Damasceno D.C. - Study of the embryotoxic effects of an extract of rosemary (Rosmarinus officinalis L.), Braz J Med Biol Res, 1996, 29: 223-227.
9. Leonard D.B. - Medicine at your feet: healing plants of the Hawaiian Kingdom Capsella rubella (shepherds purse), Roast Duck Production, 2006.
10. Mills E., Dugoua J.J., Perri D. - Herbal Medicines in Pregnancy and Lactation, Taylor & Francis Group, London, New York, 2006.
11. Puleo A. M.- Fennel and anise as estrogenic agents. J Ethnopharmacol. 1980, 2 4;337-344.
12. Rodrigues de Almeida E., Melo A.M., Xavier H. - Toxicological evaluation of the hydro-alcohol extract of the dry leaves of Peumus boldus and boldine in rats, Phytother. Res., 2000, 14: 99-102.
13. Salhab A. S., Issa A. A.- On the contraceptive Effect of Castor Beans, Pharmaceutical biology, 1997, 35:63-65.
14. Shi M., Chang L.- Stimulating action of Carthamus tinctorius L., Angelica sinensis (Oliv.) Diels and Leonurus sibiricus L. on the uterus, Zhongguo Zhong Yao Za Zhi, 1995, 20, 3: 173-175.
15. Thakur S., Bawara B., Dubey A.: Effect of Carum carvi and Curcuma longa on hormonal and reproductive parameter of female rats, Int J of Phytomedicine, 2009, 1: 31-38.
16. ***WHO Monographs on selected plants, Geneva, 1999.
17. European Medicines Agency: Herbal medicines for human use, www.ema.europa.eu/ema/index.jsp?curl=/pages/medicines/landing/herbal_search.jsp&mid=WC0b01ac058001fald
18. European Medicines Agency: Community herbal monograph on Filipendula ulmaria (L.) Maxim., flos, 2011, EMA/HMPC/434894/2010, www.ema.europa.eu/docs/en_GB/document_library/Herbal_-_Community_herbal_monograph/2011/09/WC500115356.pdf
19. University of Maryland Medical Center: Willow bark, www.umm.edu/altmed/articles/willow-bark-000281.htm
20. MDidea Extracts Professional: Celery Seed. Apium Graveolens Application and Pharmacology, www.mdidea.com/products/new/new01807.html